

Rezumat

Cuvinte cheie: iubire, individualuație, lirism, iraționalitate, naivitate, entuziasm, femei, suferință, cunoaștere, agonia iubirii, mistică, sfințenie, erotică, sinucidere, temporalitate, singurătate, Sorana Țopa, Simone Boué, Cella, Friedgard Thoma.

Cuprins

Introducere.....	p. 4
Capitolul 1. Începuturile.....	p. 12
1.1 Revelațiile durerii.....	p. 12
2. Pe culmile disperării.....	p. 18
2.1. Suferința și principiul individualuației.....	p. 26
2.1.1 Naivitate, grație, iubire și entuziasm.....	p. 32
a).1. Cioran și Schopenhauer – despre iubire.....	p. 41
a).2. Cioran și Weininger.....	p. 46
3. Concluzii.....	p. 52
Capitolul 2. Cartea amăgirilor.....	p. 56
2.1 Nietzsche, Schopenhauer, Cioran și muzica.....	p. 59
2.1.1. Despre moarte, iubire și detașare.....	p. 67
a).1. Nefericirea în dragoste.....	p. 72
a).2. Iubire și cunoaștere.....	p. 75
a).3. Agonia iubirii.....	p. 82
b). Principiul individualuației.....	p. 84
3. Concluzii.....	p. 89
Capitolul 3. Lacrimi și Sfinți.....	p. 92
3.1. Despre Dumnezeu.....	p. 97

3.1.1. Mistică și sfințenie.....	p.104
a).1. Muzica – singura artă a consolării.....	p. 110
a).2. Despre iubire.....	p. 113
b). Concluzii.....	p. 117
Capitolul 4. Despărțirea de limba română.....	p.121
4.1. Amurgul gândurilor.....	p. 121
4.1.1. Individuație și suferință.....	p. 135
4.2. Îndreptar pățimaș.....	p. 139
4.3. Îndreptar pățimaș II.....	p. 146
Capitolul 5. Despre iubire. Cioran îndrăgostit.....	p. 153
5.1. Pentru nimic în lume. O iubire a lui Cioran.....	p. 161
5.2. Concluzii.....	p. 183
Concluziile studiului.....	p. 184
Bibliografie.....	p. 189

Atunci când vorbim despre opera lui Cioran, nu putem spune că aceasta reprezintă un tot unitar. Cioran nu a avut un sistem filosofic al său. Scrierile sale sunt sub formă de fragmente, menite să exprime gândurile, stările și sentimentele creatorului, altfel spus, lirismul său. Un lucru este cert, Cioran a adus, prin scrierile sale, un val de prospețime în filosofia de tip existențialistă a vremii. În lucrarea de față am încercat să interpretez, cronologic, fragmentele cioraniene care au avut ca bază tema iubirii. În cazul eseistului român, fiind un scriitor somatoliric, biografia este în simbioză cu filosofia sa. Dat fiind faptul că în privința autorului din Rășinari biograful este foarte important în înțelegerea operei sale, fragmentele din scrisorile lui ori din interviuri contribuie la o mai bună cunoaștere a motivelor ce au stat în spatele activității de creație și a ideilor pe care le avea Cioran. Pentru acest motiv, am introdus în cercetarea mea și anumite pasaje din paginile de jurnal corespondență și interviuri, pasaje relevante pentru tema studiului meu.

De-a lungul lucrării de față se poate observa cu ușurință cum iubirea este prezentă în discursul cioranian în fiecare carte românească a filosofului, precum și în viața personală a sa. Felul în care Cioran a reacționat în fața împlinirilor și neîmplinirilor de natura amoroasă ne poate întări concluzia acestui studiu, anume ca Cioran – melancolicul a fost, pe întreaga durată a vieții sale, un om care a iubit viața.

Teza mea este împărțită în cinci capitole, cu excepția introducerii și concluziilor . Prima parte este consacrată scrierilor cioraniene de tinerețe, de la începutul carierei lui Cioran de autor. Între anii 1931 și 1933, Cioran ia hotărârea de a scrie și de a încerca să-și publice articolele în revistele culturale ale vremii. Reușește să facă acest lucru publicând diverse eseuri de dimensiuni reduse, cu un profund aer personal în reviste precum *Vremea* și *Azi*. În ceea ce privește tema iubirii, găsim referințe asupra ei în câteva articole scrise între anii 1931 și 1932. În respectivele articole, Cioran nu vorbește direct despre dragoste ci mai degrabă pregătește terenul pentru primul său eseu asupra iubirii, *Revelațiile durerii*, abordând teme precum iraționalitatea, naivitatea și entuziasmul. Atât în *Revelațiile durerii*, cât și în cărțile apărute ulterior, tema iubirii este discutată alături de cea a naivității, grației, entuziasmului, iraționalității, femeilor și alături de teme precum sinuciderea, individualia, singurătatea, suferința și temporalitatea. Iubirea devine pentru Cioran un atribut al vieții, în vreme ce timpul este văzut drept un atribut al morții.

La începutul carierei sale de autor, Cioran vorbește despre iubire în articolul *Revelațiile durerii* și în cartea *Pe culmile disperării*. Se observă că Cioran s-a înrudit în ceea ce privește ideile lui despre iubire și femei cu doi dintre filosofii admirați de el în acea perioadă, Arthur Schopenhauer și Otto Weininger. *Revelațiile durerii* a apărut în luna februarie a anului 1933 și reprezintă un eseu în care Cioran discută teme dintre cele mai variate, precum suferința, individualia și dragostea. Suferința, după filosof, reprezintă factorul principal al individualizării omului în lume. În *Revelațiile durerii*, dragostea este propusă drept metodă pentru a anula principiul individualității. Stările de exaltare erotică îl apropie pe om de factorul irațional al vieții. De aici și afirmația lui Cioran potrivit căreia îndrăgostitul trăiește într-o existență naivă și imediată. Prin asimilarea în dorință, iubirea oferă un sens pozitiv existenței.

În 1932, Cioran îl anunță pe bunul său prieten Bucur Țincu despre hotărârea de a scrie o carte. Simte că a acumulat o serie de experiențe ce trebuie înțelese și explicate. Din cele scrise către Bucur Țincu, Cioran are deja atitudinea unui scriitor liric. Spune că scrisul are valoare numai dacă obiectivează o stare sau o experiență. A terminat de scris cartea în octombrie 1933. Temele discutate în acest prim volum sunt diverse și vor fi reluate și în următoarele volume ale moralistului. În acest prim volum, asemenea lui Schopenhauer, Cioran deplânge individuația. Am rezervat două subcapitole comparației, la nivel filosofic, a iubirii, între felul în care au abordat acest nobil sentiment doi precursori, de altfel admirati de către autor, Schopenhauer și Weininger. Am descoperit anumite similitudini în ambele cazuri. De pildă, în cazul cuplului Schopenhauer-Cioran, la nivel de iubire și femeie, așa cum observă Marta Petreu, există o anumită afinitate pentru cele două teme filosofice. În vreme ce pentru Schopenhauer adevărata iubire apare atunci când se produce un fenomen de „topire” între îndrăgostiți, la fel și în cazul lui Cioran găsim un fenomen de (con)topire prin care are loc anularea granițelor individuației. O altă idee comună celor doi filosofi este aceea că, dragostea adevărată poate exista doar între doi oameni. Este necesar ca obiectul iubirii și admirația să se îndrepte asupra unei singure persoane.

În alt registru găsim similitudini între ideile lui Cioran și ale lui Weininger. Mai precis, într-unul cu un profund caracter misogin, de altfel specific acelor timpuri. Pentru cei doi filosofi, femeia este inferioara bărbatului, celui din urma îi este atribuită o superioritate vis-a-vis de femeie. Rolul femeii este de a fi maternă și o bună parteneră a bărbatului în momentele de tumult interior intens.

A doua parte a studiului meu este dedicată analizei de text asupra iubirii în contextul celui de-al doilea volum publicat de către moralist, anume *Cartea amăgirilor*. Iubirea este pe larg prezentată și discutată aici și apare și fenomenul agoniei iubirii. Apărută în mai 1936 la Editura Cugetarea, cartea reunește teme discutate de către moralist și în volumul precedent. Descoperim în ea, totodată, influențe la nivel de gândire cu doi filosofi admirați de către Cioran la acea vreme, Nietzsche și Schopenhauer, în privința ideilor de muzică și individuație. În prezentul volum, filosoful din Rășinari face paralele între muzică și femeie, iubire și moarte, iubirea erotică și nefericire, iubire și cunoaștere. În urma experiențelor muzicale și a celor erotice, trăiri

considerate a fi extreme pentru moralist, omul reușește să spargă barierele individuației. Iată cum, alături de muzică, și erotica este un factor ce poate determina anularea individuației. Cioran discută pe larg despre iubirea erotică, despre nefericirea în dragoste și despre relația dintre iubire și cunoaștere. În decadența Erosului a apărut conștiința. A nu iubi, pentru filosof, este o mare crimă. Important de precizat este că, odată stinsă iubirea, aceasta din urmă se transformă în milă și are loc fenomenul agoniei iubirii.

A treia parte a studiului meu este rezervată cărții *Lacrimi și Sfinți*. În volumul de față, Cioran îmbină scepticismul cu mistica. Discută despre Dumnezeu, sfinți, sfinte, religie, moarte, detașare, extaz, muzică și iubire. Discută despre dragoste în raport cu divinitatea. Aduce în prim plan fenomenul de erotică divină, care este un amestec de divinitate și iubire romantică. Iubirea, alături de moarte, sfințenie și Dumnezeu, reprezintă, în volumul de față, obsesii de care trebuie să ne lecuim. La fel ca în cazul volumului de debut, Cioran consideră că marile voluptăți sunt urmate de nefericire. Femeia rămâne, în continuare pentru moralist, un refugiu pentru bărbat față de chinurile de natură metafizică.

A patra parte a studiului meu reunește ultimele cărți scrise de către Cioran în limba română. După ce a terminat de scris la aceste cărți, a luat hotărârea de a se detașa atât de țara sa natală, cât și de limba maternă. Este vorba aici despre volumele *Amurgul gândurilor*, *Îndreptar pătimas I și II*. 1938 este anul în care Cioran începe să scrie la următoarea sa carte, *Amurgul gândurilor*. După anumiți critici, în prezentul volum filosoful pare mai puțin revoltat ca stil, dar își păstrează temele care l-au consacrat. De data aceasta, erotica reprezintă un factor important în încercarea omului de a scăpa de sub incidența tragică a conștiinței. Erotica, sfințenia și poezia reprezintă singurele căi prin care omul se poate detașa, fiind astfel posibilă o anulare a individuației. Cu toate acestea, erotica îl poate copleși pe om; actului erotic îi urmează întotdeauna prăbușirea, revenirea la cotidian. Iubirea, pe de altă parte, este un sentiment înălțător și profund. Aduce, din nou, tema sinuciderii din iubire, actul suprem pe care un om îl poate face atunci când dragostea sa este neîmpărtășită sau când pierde persoana iubită. În *Amurgul gândurilor*, Cioran este de părere că fără iubire, omul ajunge în pragul nebuniei din cauza singurătății care l-ar copleși. dragostea este singura cale de despământenire. Și erotica poate face acest lucru, dar pentru scurt timp. Odată consumat actul erotic, omul

revine la normal. După Cioran, lumea în sine există datorită iubirii. Un „minus” de iubire indică o gaură în existență.

În *Îndreptar pătimăș I*, Cioran nu discută în detaliu tema iubirii. Începe să scrie la *Îndreptar* la data de 12 martie 1940 și îl definitizează sau, după cum observă Marta Petreu, îl abandonează în 1945. Cu această carte ia decizia de a se detașa cu totul de țara sa natală și de limba română. Dragostea și moartea îl instigă pe om. Pentru Cioran, acestea reprezintă două ispite care au rolul de a da consistență anilor ce trec. Dragostea apropie oamenii, dar timpul pare să fie inamicul acesteia; odată cu trecerea timpului, apare dorința de altceva. Cioran joacă rolul unui om sceptic, dezamăgit în dragoste. Speranța că dragostea îl va salva nu mai este de actualitate în prezentul volum. Din contră, acum, pentru el, singurătatea reprezintă singurul adevăr.

Îndreptar pătimăș II este alcătuit dintr-o serie de 70 de fragmente cu un profund caracter liric. Tema iubirii își face din nou simțită prezența. Frica de singurătate, după moralist, stă la baza tuturor comportamentelor. Omul nu este creat pentru a fi singur, pentru a suporta chinul singurătății. Dorința de a fi cunoscut și înțeles și de către altcineva stă la baza sentimentului iubirii. După Cioran, oamenii sunt blestemați să nu fie cunoscuți în totalitate de altcineva. Crede că acest fenomen este o farsă a naturii, care vrea ca în lume să existe o mulțime de oameni singuri pe care să-i despartă dintr-un motiv sau altul atunci când își face simțită prezența iubirea. De data aceasta, Cioran renunță la atitudinea omului dezamăgit de tot ceea ce i se întâmplă. Mai mult, el caută dragostea pentru a se vindeca de sine. Crede că femeia a fost trimisă de către Dumnezeu pentru a-l proteja pe bărbat de natura sa. În brațele calde ale femeii, bărbatul găsește alinarea. Acesta este volumul în care Cioran parcă revine la origini, la ideile din volumul său de debut, în care spunea că numai o mare dragoste poate salva această lume. De data aceasta, Cioran crede că fără iubire nimic nu e.

Ultima parte a acestei lucrări consider că este cea mai savuroasă, fiind o incursiune în viața personală a lui Cioran, septuagenarul. În ceea ce privește femeile din viața sa, Cioran a fost un bărbat discret. De-a lungul timpului, însă, a oscilat între atitudinea unui misogin și cea a unui bărbat îndrăgostit care respectă femeile. În primă instanță m-am ghidat după studiul lui Ion Vartic privind femeile din viața lui Cioran, apoi am făcut o analiză de text pe corespondența moralistului cu Friedgard Thoma,

ultima pasiune de natură amoroasă din viața filosofului. În acest capitol aduc în discuție prima sa iubire neîmpartășită, aceea față de colega sa de liceu – Cella, vorbesc despre relația sa tensionată cu Sorana Țopa, o aduc în discuție pe partenera sa de o viață, Simone Boué și închei prin prezentarea ultimei sale relații de dragoste, aceea cu nemțoaica Friedgard Thoma. Despre cea din urmă relație știm mai multe amănunte din cartea pe care Friedgard Thoma a scris-o referitor la relația dintre ea și Cioran, carte intitulată *Pentru nimic în lume. O iubire a lui Cioran*. În respectivul volum, Friedgard povestește în detaliu felul în care l-a cunoscut pe filosof și cum s-a desfășurat ceea ce putem numi ultima iubire a lui Cioran. În carte sunt incluse și scrisori de la și către Cioran, epistole menite să îl ajute pe cititor să-și creioneze o imagine de ansamblu asupra întregii povești de dragoste dintre cei doi.